

АКАДЕМІЯ ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН І ТУРИЗМУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Приймальної комісії,
ректор АПСВ**

Віктор СУХОМЛИН

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Методологія наукового дослідження

**для вступників на здобуття освітнього ступеня доктора філософії
третьій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти**

спеціальностей:

A5 Професійна освіта (за спеціалізаціями); C1 Економіка та міжнародні економічні відносини; C4 Психологія; D8 Право; D4 Публічне управління та адміністрування

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри економіки підприємства
та менеджменту, АПСВ
протокол № 10 від 23 квітня.2026 р

Схвалено на засіданні Вченої ради Академії праці, соціальних відносин і туризму,
протокол № 6 від 26 травня 2026 р.

Затверджено рішенням Приймальної комісії Академії праці, соціальних відносин і туризму,
протокол № 6 від 28 травня 2026 р

Методологія наукового дослідження. Програма вступного випробування на рівень вищої освіти «доктор філософії» зі спеціальності С1 - Економіка та міжнародні економічні відносини.

Укладачі:

І.В. Охріменко, доктор економічних наук, професор

Н.М. Василець, кандидат економічних наук, доцент

Рецензент: І.С. Чорнодід, доктор економічних наук, професор

Завідувач кафедри економіки
підприємства та менеджменту

Неля Василець

ПОГОДЖЕНО

Відповідальний секретар
приймальної комісії

Надія ПИСАРЕНКО

ВСТУП.....	4
ПРОГРАМА.....	6
МОДУЛЬ 1. Наука як сфера пізнавальної діяльності та основи методології наукових досліджень.....	6
МОДУЛЬ 2. Організація та логіка наукового дослідження.....	6
МОДУЛЬ 3. Методи наукового дослідження.....	6
МОДУЛЬ 4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.....	7
МОДУЛЬ 5. Методологія економічних та міжнародних економічних досліджень.....	7
МОДУЛЬ 6. Академічна доброчесність та етика наукової діяльності...	8
МОДУЛЬ 7. Представлення та апробація результатів наукових досліджень.....	8
МОДУЛЬ 8. Методологічні основи підготовки дисертаційного дослідження.....	9
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ.....	10
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБОВУВАННЯ.....	13
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	16

ВСТУП

Програма вступного випробування з «Методології наукового дослідження» розроблена для проведення конкурсного відбору осіб, які вступають на навчання для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії за спеціальністю С1 – Економіка та міжнародні економічні відносини. Програма сформована відповідно до вимог законодавства України у сфері вищої освіти, сучасних підходів до підготовки наукових кадрів та орієнтована на оцінювання готовності вступників до здійснення самостійної науково-дослідної діяльності.

Метою вступного випробування є визначення рівня теоретичної підготовки вступників з основ методології наукового пізнання, володіння сучасними методами організації та проведення наукових досліджень, здатності до критичного аналізу наукової інформації, формулювання наукових проблем, обґрунтування напрямів дослідження, а також оцінювання готовності до виконання самостійної наукової роботи у сфері економіки та міжнародних економічних відносин.

Вимоги до здібностей і підготовленості вступників передбачають наявність знань щодо сутності науки та закономірностей наукового пізнання, структури й логіки наукового дослідження, загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, принципів академічної доброчесності, інформаційного забезпечення наукової діяльності, методів аналізу, систематизації та інтерпретації наукової інформації. Вступник повинен уміти формулювати наукову проблему, визначати об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, обирати адекватні методи дослідження, здійснювати критичний аналіз наукових джерел, аргументувати власну наукову позицію, узагальнювати результати досліджень і представляти їх відповідно до вимог академічної спільноти.

Характеристика змісту програми охоплює комплекс теоретичних і практичних питань, що становлять методологічну основу сучасної наукової діяльності. Програма передбачає вивчення сутності науки як

соціального інституту, методології та методів наукового дослідження, організації науково-дослідної роботи, інформаційного забезпечення наукових досліджень, академічної етики та доброчесності, особливостей підготовки, оформлення, апробації та публічного представлення результатів наукових досліджень. Особлива увага приділяється застосуванню методологічного інструментарію для розв'язання актуальних проблем економіки та міжнародних економічних відносин, використанню сучасних методів аналізу економічних процесів, формуванню навичок наукового мислення та здатності генерувати нові наукові ідеї.

Програма вступного випробування спрямована на комплексне оцінювання рівня методологічної культури вступників, їхньої готовності до проведення самостійних наукових досліджень, продукування науково обґрунтованих результатів і успішного навчання за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії зі спеціальності С1 – Економіка та міжнародні економічні відносини.

ПРОГРАМА

Модуль 1. Наука як сфера пізнавальної діяльності та основи методології наукових досліджень

Наука як соціальний інститут, система знань і особливий вид людської діяльності. Закономірності розвитку науки та її роль у сучасному суспільстві. Поняття наукового знання, його ознаки, функції та рівні. Предмет, об'єкт і методологія науки. Філософські засади наукового пізнання. Сучасні концепції розвитку науки та їх вплив на організацію досліджень. Методологія як система принципів, підходів і методів наукового дослідження. Види методології: філософська, загальнонаукова, конкретно-наукова та спеціальна. Основні принципи наукового дослідження: об'єктивність, системність, доказовість, відтворюваність і верифікованість результатів.

Модуль 2. Організація та логіка наукового дослідження

Поняття наукового дослідження та його основні етапи. Вибір і обґрунтування теми дослідження відповідно до сучасних напрямів розвитку економічної науки. Формулювання наукової проблеми, об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження. Побудова наукової гіпотези та визначення шляхів її перевірки. Планування дослідницької роботи та розроблення програми дослідження. Логіка наукового пошуку та взаємозв'язок його структурних елементів. Організація індивідуальної та колективної наукової діяльності. Управління дослідницьким процесом і часовими ресурсами. Критерії оцінювання якості наукових досліджень. Значення міждисциплінарного підходу при вирішенні сучасних економічних проблем.

Модуль 3. Методи наукового дослідження

Поняття методу, методики та методології дослідження. Загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія,

абстрагування, узагальнення, системний аналіз. Емпіричні та теоретичні методи дослідження. Спеціальні методи економічних досліджень. Економіко-статистичні, економіко-математичні та соціологічні методи. Використання методів моделювання, прогнозування та сценарного аналізу. Застосування кількісних і якісних методів дослідження. Вибір методів залежно від мети, завдань та об'єкта дослідження. Переваги й обмеження окремих методів. Комплексне використання методів у сучасних наукових дослідженнях.

Модуль 4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень

Поняття інформаційного забезпечення наукової діяльності. Джерела наукової інформації та їх класифікація. Первинні й вторинні інформаційні ресурси. Робота з науковими публікаціями, монографіями, статистичними матеріалами та нормативно-правовими документами. Використання міжнародних наукометричних баз даних і електронних бібліотек. Пошук, відбір, критичний аналіз і систематизація інформації. Використання офіційних статистичних баз даних та міжнародних інформаційних ресурсів. Сучасні цифрові технології в організації наукових досліджень. Програмні засоби обробки та аналізу даних. Забезпечення достовірності та актуальності інформації.

Модуль 5. Методологія економічних та міжнародних економічних досліджень

Особливості економічних досліджень як складової суспільних наук. Методологічні засади дослідження економічних систем, процесів і явищ. Системний, інституціональний, функціональний та поведінковий підходи в економічній науці. Методологія дослідження міжнародних економічних відносин та глобальних економічних процесів. Аналіз соціально-економічних показників і тенденцій розвитку економіки. Побудова економічних моделей та інтерпретація результатів дослідження.

Використання статистичних та економетричних методів у науковому пошуку. Прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень на основі результатів досліджень. Формування наукових висновків і практичних рекомендацій. Значення інноваційних підходів у сучасних економічних дослідженнях.

Модуль 6. Академічна доброчесність та етика наукової діяльності

Поняття академічної доброчесності та її основні принципи. Етичні засади діяльності науковця. Види порушень академічної доброчесності та відповідальність за їх вчинення. Академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування. Правила академічного цитування й оформлення бібліографічних посилань. Авторське право та захист інтелектуальної власності у сфері науки. Міжнародні стандарти дослідницької етики. Використання програм перевірки текстів на запозичення. Формування культури академічної чесності в науковому середовищі. Дотримання принципів відкритої науки та наукової відповідальності.

Модуль 7. Представлення та апробація результатів наукових досліджень

Форми представлення результатів наукової діяльності. Підготовка наукових статей, тез доповідей, аналітичних матеріалів та наукових звітів. Структура наукової публікації та вимоги до її оформлення. Публікаційна активність дослідника та критерії оцінювання її результативності. Наукові конференції, семінари та круглі столи як форми апробації результатів досліджень. Особливості підготовки презентацій і публічного захисту результатів дослідження. Наукова комунікація та міжнародне співробітництво. Наукометричні показники та їх використання для оцінювання наукової діяльності. Відкритий доступ до результатів

досліджень. Популяризація наукових знань у сучасному інформаційному просторі.

Модуль 8. Методологічні основи підготовки дисертаційного дослідження

Дисертація як кваліфікаційна наукова праця та її місце в системі підготовки доктора філософії. Вимоги до наукової новизни, теоретичного та практичного значення результатів дослідження. Структура дисертаційної роботи та логіка її побудови. Планування виконання дисертаційного дослідження. Формування концепції наукової роботи та визначення її методологічної основи. Обґрунтування достовірності результатів дослідження. Формулювання висновків і практичних рекомендацій. Підготовка дисертації до попередньої експертизи та публічного захисту. Вимоги до академічної культури здобувача ступеня доктора філософії. Перспективи розвитку наукової кар'єри та інтеграції результатів досліджень у міжнародний науковий простір.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ

Оцінювання результатів вступного випробування здійснюється за **100-бальною шкалою** з урахуванням повноти, системності, глибини знань вступника, рівня володіння понятійно-категоріальним апаратом, здатності до наукового аналізу, аргументації та формулювання обґрунтованих висновків.

90–100 балів – відмінний рівень підготовки.

Вступник демонструє глибокі, системні та всебічні знання з усіх розділів програми вступного випробування. Вільно володіє економічною термінологією, науковими категоріями, сучасними концепціями економічної науки та міжнародних економічних відносин. Уміє аналізувати складні економічні процеси та явища, застосовувати міждисциплінарні підходи, проводити критичний аналіз наукових концепцій. Демонструє здатність аргументовано обґрунтовувати власну позицію, використовувати сучасні методи економічних досліджень, формулювати логічні висновки та наукові узагальнення. Відповідь є повною, логічною, послідовною та науково обґрунтованою. Допускаються лише незначні неточності, які не впливають на загальний зміст відповіді.

80–89 балів – дуже добрий рівень підготовки.

Вступник демонструє високий рівень теоретичних знань та належне розуміння основних положень програми вступного випробування. Володіє економічною термінологією, основними науковими категоріями та сучасними підходами до аналізу економічних процесів. Уміє аналізувати економічні явища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та робити аргументовані висновки. Відповіді є змістовними, логічними та структурованими, однак можуть містити окремі неточності або недостатньо глибоке висвітлення окремих аспектів питання. Загалом

вступник демонструє здатність до самостійного мислення та наукового аналізу.

70–79 бал – добрий рівень підготовки.

Вступник володіє достатнім обсягом знань у межах програми вступного випробування та розуміє основні закономірності економічних процесів. Здатний пояснювати базові поняття та категорії економічної науки, аналізувати типові економічні ситуації та застосовувати теоретичні знання на практиці. Водночас у відповідях можуть бути окремі помилки, недостатня аргументованість або фрагментарність викладення матеріалу. Рівень аналітичних узагальнень є достатнім, але потребує більшої самостійності та глибини наукового підходу.

60–69 бали – задовільний рівень підготовки.

Вступник володіє основними знаннями в межах програми вступного випробування, однак має фрагментарне розуміння окремих тем і категорій. Відповіді відтворюють переважно репродуктивний рівень знань без достатнього рівня аналітичного узагальнення. Спостерігаються труднощі у використанні наукової термінології, поясненні причинно-наслідкових зв'язків, застосуванні теоретичних положень до практичних або дослідницьких ситуацій. Допускаються помилки та неточності, однак загальне розуміння предметної області збережене.

0–59 балів – незадовільний рівень підготовки.

Вступник демонструє недостатній рівень знань або нерозуміння значної частини програмного матеріалу. Не володіє основними економічними категоріями, не може пояснити фундаментальні поняття, закономірності та процеси у сфері економіки та міжнародних економічних відносин. Відповіді мають поверховий, непослідовний або помилковий характер, відсутні належна аргументація, логічність та науковий підхід. Вступник не здатний застосовувати знання для аналізу економічних проблем або проведення елементарних наукових узагальнень.

Шкала результатів вступного випробування

Кількість балів	Рівень знань	Оцінка
90–100	Відмінний	Високий рівень підготовки
80–89	Дуже добрий	Достатньо високий рівень підготовки
70–79	Добрий	Достатній рівень підготовки
60–69	Задовільний	Задовільний рівень підготовки
0–59	Незадовільний	Не склав вступне випробування

Оцінювання відповіді вступника відбувається за результатами сумарної оцінки за кожне із питань екзаменаційного білету.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБОВУВАННЯ

1. Наука як система знань, соціальний інститут і вид професійної діяльності.
2. Основні функції науки в сучасному суспільстві.
3. Поняття наукового знання, його ознаки та рівні.
4. Методологія науки: сутність, структура та основні функції.
5. Загальні принципи наукового пізнання та їх характеристика.
6. Класифікація методології наукових досліджень.
7. Поняття та етапи наукового дослідження.
8. Вибір і обґрунтування теми наукового дослідження.
9. Формулювання наукової проблеми, об'єкта і предмета дослідження.
10. Мета, завдання та гіпотеза наукового дослідження.
11. Планування й організація науково-дослідної роботи.
12. Логіка наукового дослідження та взаємозв'язок його структурних елементів.
13. Критерії науковості та оцінювання якості наукових досліджень.
14. Поняття методу, методики та методології дослідження.
15. Загальнонаукові методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція.
16. Емпіричні та теоретичні методи наукового дослідження.
17. Системний підхід у науковому дослідженні.
18. Методи моделювання та прогнозування в економічних дослідженнях.
19. Кількісні та якісні методи дослідження: особливості та сфери застосування.
20. Економіко-статистичні методи дослідження.
21. Економіко-математичні методи в наукових дослідженнях.
22. Соціологічні методи дослідження економічних процесів.

23. Інформаційне забезпечення наукового дослідження та його джерела.
24. Наукові інформаційні ресурси та їх класифікація.
25. Використання міжнародних наукометричних баз даних у науковій діяльності.
26. Пошук, аналіз і критична оцінка наукової інформації.
27. Використання офіційних статистичних даних у наукових дослідженнях.
28. Цифрові технології та програмні засоби в організації наукових досліджень.
29. Особливості методології економічних досліджень.
30. Основні методологічні підходи в економічній науці.
31. Методологія дослідження міжнародних економічних відносин.
32. Аналіз соціально-економічних процесів і показників.
33. Побудова економічних моделей у наукових дослідженнях.
34. Використання економетричних методів у дослідженнях.
35. Наукове обґрунтування управлінських рішень на основі результатів досліджень.
36. Академічна доброчесність: поняття, принципи та значення.
37. Види порушень академічної доброчесності та відповідальність за них.
38. Академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація та фальсифікація результатів досліджень.
39. Академічне цитування та оформлення бібліографічних посилань.
40. Авторське право та інтелектуальна власність у науковій діяльності.
41. Етичні принципи діяльності сучасного науковця.
42. Форми представлення результатів наукових досліджень.
43. Структура та вимоги до підготовки наукової статті.
44. Апробація результатів дослідження на наукових конференціях.

45. Наукові комунікації та міжнародне співробітництво.
46. Наукометричні показники та оцінювання результативності наукової діяльності.
47. Дисертація як кваліфікаційна наукова праця: структура та основні вимоги.
48. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів дослідження.
49. Організація підготовки та оформлення дисертаційної роботи.
50. Підготовка до захисту дисертації та вимоги до здобувача ступеня доктора філософії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєва С. Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність: виклики в умовах цифровізації // Витоки педагогічної майстерності. 2024. № 34. С. 5–8.
2. Бутенко А. І. Цифрові технології в наукових дослідженнях : навч. посіб. Одеса : ОНЕУ, 2024.
3. Бутко М. П., Попело О. В., Самофатова В. А. Економіка знань: сучасні теорія і практика : монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2021.
4. Голопич М. І., Оверчук О. Б., Перцева В. А. Методологія дисертаційного дослідження. Мовні особливості наукового стилю : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2021. 160 с.
5. Гребенюк Т. Академічна доброчесність. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021.
6. Гриньова В. М. Наукові дослідження в економіці: методологія та організація : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023.
7. Дикань В. Л., Позднякова Л. О. Організація наукових досліджень : навч. посіб. Харків : УкрДУЗТ, 2022.
8. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ : ДП «УкрНДНЦ», чинна редакція.
9. Єршова Н. Ю. Наукові дослідження: методика, організація та академічна доброчесність : навч. посіб. Харків : Фактор, 2023.
10. Жигулін О. А., Баранов І. Г., Кушнір О. І. Логіка, методологія та етика наукового пізнання : навч. посіб. Ніжин, 2024. 199 с.
11. Звонар В. П. Методологія, методи та інструменти наукового дослідження : навч.-метод. матеріали. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021.
12. Ілляшенко С. М. Інноваційний розвиток та економіка знань : монографія. Суми : Університетська книга, 2021.
13. Коваленко В. В. Методологія сучасних економічних досліджень : монографія. Київ : КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2024.

14. Коваленко О. В. Академічне письмо та наукова комунікація : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2023.
15. Коломієць А. М., Громов Є. В. Методологія та принципи наукових досліджень : навч. посіб. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2020. 304 с.
16. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Методологія та організація наукових досліджень в економіці : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021.
17. Лазарєва О. В., Ступень О. І. Методологія наукових досліджень за фахом та основи академічної доброчесності : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2025. 100 с.
18. Момот О. Методологія та організація наукових досліджень // Теоретико-методичні аспекти викладання компонентів освітніх програм у системі підготовки магістрів. Полтава, 2023. С. 376–408.
19. Наливайко О., Жерновникова О., Наливайко Н., Молоток В. Академічна доброчесність в умовах дистанційного навчання // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2022. № 13. С. 89–103.
20. Наливайко О., Калістова О., Поляков Д. Дотримання академічної доброчесності в процесі дистанційного навчання // Освітологічний дискурс. 2020. № 4(31). С. 143–162.
21. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Рекомендації щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Київ, 2021.
22. Петренко Л. М. Інформаційне забезпечення наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2024.
23. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установ) : чинна редакція.
24. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами і доповненнями станом на 2025 р.).

25. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII (зі змінами і доповненнями станом на 2025 р.).

26. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і доповненнями станом на 2025 р.).

27. Савченко В. Ф. Методологія економічних досліджень : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2022.

28. Череп А. В. Методологія економічної науки : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2023.

29. Чорна Н. М. Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність : метод. рекомендації. Вінниця : ВТЕІ ДТЕУ, 2024. 17 с.

30. Шегда А. В. Методологія наукових досліджень в економіці : навч. посіб. Київ : Знання, 2022.